

Lokakuu 2009
Asiakirjan on laatinut POP-tiimi
Hyväksytty HUMAKin johtoryhmässä
6.10.2009

Esteettömyys HUMAKissa

Esteetön opiskelu

Suomen perustuslain 6.2. §:n mukaan ketään ei saa syrjiä minkään henkilöön liittyvän syyn kuten alkuperän, iän, kielen, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) kieltää myös syrjinnän olosuhteiden ja käytäntöjen perusteella. Se velvoittaa koulutuksen järjestäjän ryhtymään kohtuullisiin toimiin vammaisen henkilön koulutukseen pääsemiseksi. Samoja toimintaperiaatteita sovelletaan myös erilaisiin oppijoihin.

Esteettömyydellä tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteuttamista siten, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti toisten kanssa. Oppimisympäristön tulee ottaa huomioon oppimisvaikeuksiin, vammaisuuteen tai kulttuuri- ja kielitaustaan liittyvät yksilölliset tuen tarpeet niin, että opintojen eteneminen tavoitteiden mukaan on mahdollista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää ohjauksen, opetuksen ja opiskelun yleiseen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen.

Valtakunnallisen ESOK-hankkeen (Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa, 2007-2009) kehittämiskohteena on esteetön korkeakouluopiskelu. Hankkeessa on mm. selvitetty korkeakoulujen tietojärjestelmien ja verkkosivujen esteettömyyttä, laadittu opaslehtiset opiskelijoiden monenlaisuuden huomioimiseen ja esteettömään opiskelijavalintaan, kerätty esteettömyyden hyviä käytäntöjä korkea-asteen oppilaitoksissa sekä järjestetty erilaisia koulutustilaisuuksia.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on mukana Estopt-hankkeessa (Esteetön opintopolku työelämään, 2008-2010), jossa yhdessä Savonia-ammattikorkeakoulun ja Kuopion yliopiston kanssa on kehitetty ratkaisuja mm. oppimis- ja lukivaikeuksien tunnistamiseen ja huomioimiseen, etätulkkaukseen, opintopsykologiyöhön ja esteettömyyteen opetuksen suunnittelussa.

Valintakoe

”Ammattikorkeakoulun opiskelijavalinnan perusteista ja valintakokeen järjestämisestä päättää ammattikorkeakoulu. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisuuden periaatteita.” (AMK-laki 352/2003, 22 §)

Kaikille pyrkijöille pidetään sama, koulutusohjelmakohtainen valintakoe. Kohtuulliset erityisjärjestelyt valintakokeessa ovat mahdollisia. Tällaisia voivat olla esimerkiksi pidennetty vastausaika, kaiken informaation jakaminen kirjallisessa muodossa, mahdollisuus käyttää tietokonetta vastaamiseen tai tulkkauspalvelu. Jos opiskelija arvelee tarvitsevansa erityisjärjestelyjä, hänen tulee ottaa yhteyttä kyseiselle kampukselle valintakoekutsun saatuaan. Erityisjärjestelyjä anotaan vapaamuotoisella

kirjallisella hakemuksella, johon liitetään lääkärintodistus tai muun asiantuntijan antama selvitys vamman tai sairauden laadusta.

Opintojen ohjaus ja erityistuki

HUMAKissa kaikki saavat opintojen ohjausta. Käytettävissä ovat HOPS-ohjaajat, opintojaksojen ohjaajat jne. Opiskelija laatii henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) HOPS-ohjaajansa tuella. HOPSiin kirjataan maininta mahdollisista erityisjärjestelyistä. Erityisjärjestelyiden käytännön toteuttamisesta on opiskelijan sovittava tilannekohtaisesti opintojaksosta vastaavan lehtorin kanssa.

Erilaisia tapoja suorittaa opintoja voivat olla esimerkiksi lisäaika tehtävien tekemiseen ja tenttitilanteeseen, vaihtoehtoiset tenttikäytännöt (esim. mahdollisuus tietokoneen käyttöön, erilliseen tilaan tai suulliseen tenttiin), tulkkipalvelujen ja erilaisten apuvälineiden käyttäminen. Luento- ja muu opetusmateriaali on useimmiten mahdollista saada etukäteen. Opiskelijan tulee keskustella erityisjärjestelyistä lehtoreiden kanssa hyvissä ajoin, jotta ne pystytään toteuttamaan. Avustaja- ja tulkkipalveluasioissa voidaan antaa neuvoja.

Opetustilanteissa pyritään huomioimaan erilaisten oppijoiden ja vammaisten opiskelijoiden tarpeet tiedottamisen ja opetusmateriaalin saavutettavuuden osalta. Tiedottamisen ajantasaisuus on erityisen tärkeää niille opiskelijoille, jotka käyttävät esim. tulkki- tai kuljetuspalvelua.

Jos alkaa vaikuttaa siltä, että opinnot eivät edisty tai muun elämän ongelmat vaikuttavat opintoihin huomattavan negatiivisesti, opiskelijan tulee heti ottaa yhteyttä HOPS-ohjaajaansa. Opintoja voidaan muokata niin, että ne sopivat paremmin yhteen elämäntilanteen kanssa. Opiskelija voi pohtia HOPS-ohjaajansa kanssa vaihtoehtoisia suoritustapoja.

Erityisjärjestelyt harjoittelussa

Pääsääntöisesti käytännön harjoittelujaksolle siirtyminen edellyttää hyväksytysti suoritettuja aikaisempia harjoitteluja ja teoriaopintoja. Poikkeuksista sovitaan erikseen opiskelijan opintosuunnitelmassa.

Ennen harjoittelun alkua kartoitetaan harjoittelupaikan soveltuvuus erilaisen oppijan harjoittelupaikaksi - mitkä ovat paikan mahdollisuudet tarjota oppimiskokemuksia, tukea ja erityisjärjestelyjä. Yksityiskohdista neuvotellaan etukäteen HOPS-ohjaajan kanssa.

Yleinen esteettömyys ammattikorkeakoulun tiloissa

HUMAKin kampukset toimivat ylläpitäjänsä tiloissa. Kampusten tiloista on tehty esteettömyyskartoitus Opetushallituksen toimesta, sen sijaan HUMAKin muista toimitiloista sitä ei vielä ole tehty.

Kampuksilla on portaita, erillisiä rakennuksia ja luonnonläheinen ympäristö (mäkiä, liuskekiviä, nurmikenttiä). Joissakin paikoissa ympäristössä voi olla vilkas liikenne. Kaikki sisäänkäynnit ja tilat eivät ole käyttökelpoisia erilaisille vammaisryhmille.

Tilat ja toiminnot vaihtelevat kampuksittain. Alueopastusta on, mutta se vaihtelee. Myös invapysäköintipaikat vaihtelevat paikkakunnittain. Luiskat, oviautomatiikka, hissit yms. ovat erilaisia eri paikkakunnilla. Ruokalan esteettömyys ja ruokavalioiden huomiointi ruokaloissa vaihtelevat kampuksittain.

HUMAKin kirjasto- ja tietopalvelut toimivat valtakunnallisena verkostokirjastona. HUMAK-kirjaston toimipisteet sijaitsevat kampusten yhteydessä kautta maan. Kirjastopalveluissa ja kirjastojen sijainneissa on kampuskohtaisia eroja. Kirjastojen palvelut ja esteettömyys vaihtelevat kampuksittain.

HUMAKin verkkopalveluiden esteettömyys on kartoitettu ESOK-hankkeessa 2008. Tulokset ovat luettavissa hankkeen verkkosivuilla <http://esok.jyu.fi/julkaisut/arvio/index.html#anti>. Sisäinen verkkoympäristö on Intranet-pohjainen ja luettavissa tietokoneen näyttöruudulta. Verkko-opetuksen oppimateriaalit eivät yleensä vielä ole näkövammaisille saavutettavissa muodossa, mutta toivotaan, että verkkokursseja tuottava henkilöt ottavat asian jatkossa huomioon ja tutustuvat ESOK-hankkeen sivuilla oleviin ohjeisiin. Ohjeet löytyvät osoitteesta <http://esok.jyu.fi/kaytannot/viestinta/>. ATK-luokkien kalustuksessa ja asiakaspäätteiden sijoittelussa on kampuskohtaisia eroja.

Opiskelijoiden tulee itse varmistaa kampukselta apuvälineiden ja -laitteiden mahdollisuus sekä muut tarvittavat palvelut. HUMAK auttaa tukipalveluiden järjestelyissä.

Esteettömyys-asioissa vastuuhenkilö on opintoasiain päällikkö.

Jos opiskelijalla on lukivaikeus

Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet eli lukivaikeudet ovat neurobiologisia oppimisvaikeuksia. Ne voivat ilmetä vain yhdellä lukemisen tai kirjoittamisen osa-alueella. Opiskeluun menee enemmän aikaa, jos esimerkiksi lukeminen on hidasta ja siinä tulee virheitä, tekstin ydinasioiden löytäminen on hidasta ja mieleen painaminen on työlästä. Samoin tenttitilanteessa saattaa tulla kiire, jos tekstin tuottamisessa menee tavallista enemmän aikaa. Tekstissä saattaa myös olla paljon virheitä. HUMAK tarjoaa tukea niille opiskelijoille, joilla on lukivaikeuksia.

1. jos opiskelijalla on lukitodistus (jonka voi antaa esim. erityisopettaja, asiaan perehtynyt psykologi, puheterapeutti tai erikoislääkäri- yleensä neurologi tai foniatri)
 - erityisjärjestelyjen ehto on keskivaikea tai vaikea lukihäiriö
 - HOPS-keskustelussa opiskelija esittää lukitodistuksen HOPS-ohjaajalle

- HOPS-ohjaaja kertoo opiskelijalle HUMAKin käytännöistä ja tukimuodoista
 - opiskelija ottaa yhteyttä opintojaksojen opettajiin ja sopii tarvittaessa ohjausaja
2. jos opiskelijalla on lukivaikeus, mutta ei lukitodistusta
- HOPS-ohjaaja ohjaa opiskelijan joko opiskelupaikkakunnalla tai opiskelijan kotipaikkakunnalla lukitestaukseen
 - yksilötestauksen perusteella opiskelija saa lukilausunnon
 - opiskelija esittää lukilausunnon HOPS-ohjaajalle, minkä jälkeen voidaan sopia mahdollisista erityisjärjestelyistä

Opettajan antama tuki

Opiskelija saa tukea lukilausunnon tai -todistuksen perusteella. Opiskelijalla on oikeus yksilölliseen opiskelun ohjaukseen opintojakson suorittamista varten. Mahdollisia tukimuotoja voivat olla esim.

- opiskelutekniikan opettaminen
- luentorungon toimittaminen etukäteen
- riittävän ajan antaminen muistiinpanojen tekemiseen
- lisäajan antaminen itsenäisten tehtävien tekemiseen tai tentteihin
- vaihtoehtoiset tenttimistavat kuten rauhallinen työtila, mahdollisuus suulliseen tenttiin tai tietokoneen käyttöön (mikäli opiskelija käyttää kirjallisessa kokeessa tietokonetta, hänelle annettavassa koneessa ei saa olla ylimääräisiä tiedostoja eikä internet-yhteyttä)
- suomen kielen lehtorin antama lisäopetus
- vapautus kieliopinnoista

Oppimisvaikeudet

Jos opiskelu on aina tuntunut hankalalta, voi kyseessä olla oppimisvaikeus. Oppimisvaikeutta voi epäillä, jos:

- lukeminen on hidasta
- rivit tuntuvat hyppivän paperilla
- kirjoitusvirheet ovat yleisiä
- vieraat kielet tuntuvat vaikeilta
- tekstin tuottaminen on työlästä

- matematiikka on vaikeaa
- oikea ja vasen sekoittuvat
- keskittyminen ja tarkkaavaisuus häiriintyvät helposti
- kartat ja aikataulut tuottavat vaikeuksia
- motoriikka on kömpelöä

Oppimisvaikeuksia voi kuntouttaa vielä aikuisenakin ja oppimista voi helpottaa monilla tavoilla. Jos opiskelija epäilee olevansa erilainen oppija, hänen kannattaa ottaa yhteyttä HOPS-ohjaajaansa, joka selvittää yhdessä kullakin kampuksella olevan tehohopsarin kanssa paikkakuntakohtaiset mahdollisuudet tutkimuksiin. Opiskelija esittää tutkimusten tulokset HOPS-ohjaajalle, minkä jälkeen voidaan sopia mahdollisista erityisjärjestelyistä.

Opintopsykologin palvelut

Tällä hetkellä opintopsykologin palveluja on tarjolla vain Kuopion kampuksella Estopt-hankkeen kautta. Opintopsykologityön tavoitteena on tukea ja ohjata opiskelijoita oppimiseen, motivaatioon ja jaksamiseen liittyvissä ongelmissa. Opintopsykologin kanssa voi kehittää opiskelutaitojaan, pohtia tavoitteita ja motivaatiota, käsitellä tentteihin, ajankäyttöön tai tutkielman kirjoittamiseen liittyviä vaikeuksia. Opintopsykologin työhön kuuluu myös opetus- ja ohjaushenkilöstön kouluttaminen. HUMAKin tulevaisuuden tavoitteena on opintopsykologipalvelujen mahdollistaminen kaikilla kampuksilla.

Opiskelijahuoltoryhmän palvelut

Jokaisella kampuksella toimii opiskelijahuoltoryhmä, jonka tavoitteena on edistää opiskelijan oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Sen toiminta on ennaltaehkäisevää, ohjaavaa, tukevaa sekä asennevaikuttamista. Opiskelijahuoltoryhmä on moniammatillinen ja sen jäseniä ovat aluekoordinaattori, tutorlehtori sekä terveydenhoitaja. Lisäksi voidaan tarvittaessa kuulla HOPS-ohjaajaa, opintosihteerä, opintojakson vastaavaa lehtoria jne. Opiskelija, jonka asioita käsitellään, on itse läsnä keskusteluissa, joissa päätetään hänen opintojaan koskevia asioita. Opiskelijahuoltoryhmän tehtävänä on käsitellä kampustasolla opiskelijoiden terveydenhoidon järjestämiseen liittyviä kysymyksiä sekä reagoida ja toimia nopeasti käytännön toimenpiteitä vaativissa tilanteissa. Opiskelijan selviytymistä voidaan tukea erityisjärjestelyillä. Tavoitteena on ehkäistä opintojen merkittävää viivästymistä ja turhia opintojen lopettamisista. Opiskelijahuoltoryhmä käsittelee opettajien tai muun henkilökunnan esille tuomia asioita.

Opiskelijahyvinvointiryhmä

HUMAK-tasolla toimii opiskelijahyvinvointiryhmä, jonka tehtävänä on koordinoida ja suunnitella opiskelijahyvinvointiin liittyviä kysymyksiä laajempuna kokonaisuutena koko HUMAKin tasolla. Näitä tehtäviä ovat esim. toimintalinjaukset, toimintamallit, ohjeet mm. kriisitilanteissa, hyvät käytänteet ja tehtyjen toimenpiteiden seuranta. Ryhmässä on edustajat opiskelijakunnasta, tulosyksiköistä, terveydenhoidosta sekä opintotoimistosta.

Lisätietoja:

- * Onnistunut opintopolku-hankkeen julkaisu (hyviä ohjeita ongelmatilanteisiin)
http://www.samok.fi/images/stories/linkitetyt/askelia_opintopolulla.pdf
- * Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta
<http://www.samok.fi/images/stories/julkaisut/ohjauskyselyn%20tuloksia%20analysoituina.pdf>
- * Verkko-opetuksen laatuksiterit, tietoa esteettömyydestä (opetushallitus)
<http://www.edu.fi/page.asp?path=498,516,37445,38839,66312>
- * Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa -hankkeen sivut
www.esok.fi
- * Suositus esteettömän valintakokeen järjestämiseksi <http://esok.jyu.fi/suosituksel/>
- * Esteetön opiskelu www.kuuloliitto.fi
- * Anna Niemelän tutkimus vammaisten ja kuurojen nuorten koulutuspoluista
<http://esok.jyu.fi/julkaisut/joutuu/otus29.pdf/>
- * Opiskelijan työkirja oppimisvaikeuksien kanssa selviytymiseen
http://www.opioppimaan.fi/doc/hankkeen_tuotteet/236978_Tyokirja_verkko.pdf
- * Tietoa ja tukea aikuisten oppimisvaikeuksiin <http://www.opioppimaan.fi/index.php?k=14156>
- * Oppimisvaikeudet työssäoppimisjaksolla (ohjeita työpaikkaohjaajille)
<http://www.kuntoutussaatio.fi/terttu/oppimisvaikeudet/index.html>
- * Oulun yliopiston oppimisklinikka, vinkkejä luku- ja kirjoitustekniikkaan, tenttiin valmistautumiseen jne. <http://www oulu.fi/opetkeh/oppimisklinikka/>
www.erilaistenoppijoidenliitto.fi
- * tietoa ja vinkkejä luki-vaikeuden huomioimisesta oppimisessa ja opetuksessa www.lukineuvola.fi

Asiakirjan ylläpitäjä ja päivittäjä: POP-tiimi.
Päivitys kerran vuodessa